

Skriftlige innspill til regjeringen, rundt tema som ble diskutert under nasjonal dialog:

EAT sine innspill til et bærekraftig norsk matsystem.

En helhetlig plan

Jf. [rapporten om omstilling av matsystemet fra Det Norske Vitenskaps Akademi \(2022\)](#), trengs det en helhetlig plan for hvordan matsystemet i Norge skal styrke bærekraften, sikre selvforsyning og nå våre klimaforpliktelser. «Utmeisling av en nasjonal, tverrgående og vitenskapsforankret matpolitikk vil kunne tydeliggjøre den politiske dagsorden som demokratiet trenger for å kunne etablere fungerende kompromisser mellom tidvis motstridende og konfliktfylte bærekraftshensyn.»

[NOU2023:25 – Omstilling til lavutslipp \(Klimautvalget 2050\)](#); legger frem hvilken retning Norge må ta for å nå et lavutslipp-samfunn innen 2050. Her er en av konklusjonene at vi må gjøre mer, og favne bredere enn kun å kutte utslipp, og her ligger muligheten for å se nærmere på matsystemet.

Vi viser også til [EAT-Lancet Kommisjonens rapport](#) fra 2019, som har lagt føringer for utviklingen av landbruks- og matpolitikken i flere regioner, land og storbyer verden rundt, inkludert EU.

Tenke lengere, bredere og mer systematisk.

Klimautvalget er tydelige på at det må gjøres noe med de største utslippskildene, og utslippene fra landbruket vil være betydelige også i 2050. Ved å adressere jordbrukets utslipp vil vi gi oss mer spillerom i klimabudsjettet.

- Klima- og miljøvennlig matproduksjon

Regenerativt og natur-positivt landbruk bør høyere på dagsorden. Et jordbrukssystem som jobber på lag med naturen, øker biodiversitet og jordhelsen, vil bidra til klima- og miljøvennlig matproduksjon.

Mer grønnsaker fra norsk jord: Det bør legges opp til en gjennomgang av hvilke dyrkningsformål landets areal- og naturressurser faktisk er egnet til. En kartlegging av hvor det kan la seg gjøre å dyrke mer bærekraftig og sunn mat kan øke selvforsyningsgraden, legge til rette for kortere verdikjeder, skape nye arbeidsplasser og senke klimaavtrykket fra maten vi spiser. Dagens politikk bidrar ikke til å øke forbruket av grønnsaker.

- Konkurranseskraftig verdiskaping i verdikjeden for mat i hele landet

Bønder og matprodusenter må få betalt for *hele* samfunnsoppdraget sitt, og verdsettes for verdiskapningen de bidrar til utenom produksjon av matvarer. De bør belønnes for kvalitet, mangfold, ivaretagelse av biodiversitet, og opprettholdelsen av norske bygder.

Redusert matsvinn: noe av det mest effektive klimatiltaket vi kan gjøre er å redusere matsvinn. Redusert matsvinn vil hjelpe på konkurransekraften i verdikjeden. En matkastelov kan være med på å fremskynde endringer i systemet.

- **Sunt og bærekraftig kosthold**

Økt andel overvekt og fedme i befolkningen må ses i sammenheng med kosthold, og kostholdsrådene, økonomisk støtte og helhetlig planlegging bør peke i retning av mer grønnsaker, fisk, nøtter og frukt og mindre rødt og bearbeidet kjøtt, ultraprosesserte varer, salt, sukker og fett.

- **Norges bidrag til et bærekraftig matsystem globalt.**

Etter FNs Toppmøte om mat i 2021 har over 100 land har startet arbeidet med å utarbeide scenarier og planer for hvordan bidra til et bærekraftig matsystem innen 2030. Norge har ikke tatt på seg dette arbeidet, og kan bli hengende etter i det internasjonale samarbeidet knytte til mat og bærekraft, og stå uten en troverdig plan for hvordan omstille matsystemet.

Ved å legge bedre til rette for økt produksjon av bærekraftige råvarer i Norge, vil vi vise lederskap ved å øke selvforsyningsgraden, og dermed senke vår indirekte påvirkning på andre lands landarealer, som vi i for stor grad er avhengig av.

Norge bør utvise internasjonalt lederskap når det gjelder å bygge momentum for transformasjon av verdens matsystemer, i tråd med hva vitenskapen krever. Norge har utvist slikt globalt lederskap på flere andre områder, som global helse, utdanning, skog og hav. Norge har flere unike forutsetninger for å gjøre dette, for eksempel gitt vår sterke posisjon på fiskeri og havbruk, vår historiske innsats når det gjelder å sikre frø- og genetiske ressurser for fremtiden, «track record» i å bygge innovative og godt fungerende finansieringsmekanismer, med mer. Det at utslipp fra matsektoren kun overgås av energisektoren er også en sterk beveggrunn for å utvise lederskap på dette området.

Sju hovedpunkter:

- 1) Norsk matpolitikk må baseres på den beste tilgjengelige vitenskapen, og bli helhetlig, på tvers av sektorer som landbruk, fiskeri, helse, distriktpolitikk. Ikke minst må kostholdsrådene gi spesifikke føringer for politikken på tvers av sektorer.
- 2) De som produserer maten må verdsettes for hele samfunnsoppdraget sitt, som strekker seg lenger enn kun produksjon av kalorier. Inntektene bør belønne kvalitet, mangfold, biodiversitet og bærekraft.
- 3) Vi må begynne å produsere på naturens premisser; det vi kaller regenerativ eller natur positiv produksjon, som bygger jordhelse, lagrer karbon i jorda og gjenoppretter biomangfold.

- 4) Vi må øke tilgangen og forbruket av plantebasert mat, særlig grønnsaker, belgfrukter, nøtter, frukt og bærekraftig produsert sjømat.
- 5) Vi må redusere inntaket av ultraprosessert mat med mye sukker, salt og mettet fett. Det samme gjelder overforbruket av kjøtt i rikere land og befolkningsgrupper.
- 6) Vi må øke innsatsen for å få til betydelig reduksjon av tap og svinn av mat, og bygge en sirkulær matøkonomi for fremtiden.
- 7) Norge må bli en aktiv pådriver for transformasjon av matsystemene globalt, og vise lederskap tilsvarende det landet har gjort på andre områder, som for eksempel global helse, utdanning, skog og hav. Denne lederrollen må inkludere blå sektor (fiskeri, havbruk, havforvaltning) men ikke være begrenset til dette. Det blir også svært viktig å styrke koherens (sammenheng) mellom politikken som føres/utvikles hjemme og ute.